…EBEN" 27 (217) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" פרייז 25 גראשען איינצעלנע עקזעמפלארן

ראדאמער-קעלצער לעבען

ראדאם פרייטאג כ"ה תמוז תרפ"ח. ◆◆ פאר׳ן אינהאלט פון טעקסט אין די אנאנסען איז די רעדאקציע ניט פעראנטווארטליך ◆◆ 13-go lipca 1928 r.

דאנקזאגונג.

א הארציגען דאנק דריק איך
אויס דעם געעהרטען
ד"ר זילבערשלאג
פאר זיין איבערגעגעבענהייט און
שנעלער אויסקורירונג מיין פרוי
ארויסווייזענדיג ביי דער קראנק-
הייט זיין ספעציאליטעט.
ביי א גוט געלעגענהייט וועל
איך עס איהם אפדינען.

נחום פאסירמאן
קעלץ.

מזל-טוב

די הערצליכסטע גליקוואונשען
צו דער פערלאבונג פון מיינע איבערגעגעבענע פריינד
שו"ה'לע דאווידזאהן מיט ה׳ ישעיה שטיינראט
זאל זייער נייער צוזאמענבונד
בעלויכטען ווערען מיט א שטראהלענדע צוקונפט.
ראדאם, רינעק 16. פעריל לאנגער.

מזל-טוב

צו דער חתונה פון אונזער ל. שאכטער און שוועסטער חיי'לע שרייבער
מיט ה׳ מרדכי רודע, וואס איז פארגעקומען אין ארץ ישראל (תל אביב)
פרייטאג י"א תמוז, ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב. זאל זייער
צוקונפט לויכטען ווי די הערליכע זון אויף די בערג פון יהודה.

עלטערן:
אברהם יעקב עם פרוי חוה'לע שרייבער און קינדער

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" טעאטער
נאר 4 גאסטראלען
פון ווארשאווער יודישען רעוי-טעאטער
סקאלא
פרעמיערע! שבת 14 יולי 4 נ. מ. פרעמיערע!
וואו נעמט מען א חתן
אין 2 טיילען, 12 בילדער מיט פראלאג און עפילאג.

שבת 9 אוו. פרעמיערע פון דער העכסט קאמישער-רעווי!
נאך הבדלה
אין 2 טיילען, 14 בילדער, מיט פראלאג און עפילאג.

זונטאג 15 יולי 9 אווענד
גוואלד דירה-געלד
אין 2 טיילען 14 בילדער מיט פראלאג און עפילאג.

אין די אלע פארשטעלונגען נעמען אנטייל אלע פרויען און מענער.

אייגענע דעקאראצ.	אייגענער ארקעסטער	רעזשיסער:	מוזיק:
יל. ווינטרויב	ש. וויינבערג	י. גאזשיק	ש. פריזאמענט, ש. ווינבערג

בילעטען פריהער צו בעקומען אין אפטייק-סקלאד ביי בר. צייזערמאן, לובלינער 11

געשעפטס-פיהרער שטאקפעדער. אדמיניסטראטאר: אבראמאוו קאגאן.

BANK KUPIECKI
w Szydłowcu
Sp. z ogr. odpow.

סוחרים באנק
אין שידלאוויעץ
קאאפ. מיט בעגר. ה.

בעקאנטמאכונג.

מיר מאכען דערמיט בעקאנט, אז מיר מאכען אלע באנק אפעראציעס
מיט זעהר גינסטיגע בעדינגונגען.
פאר אינקאסעס אויף שידלאוויעץ אונאבהענגיג פון די הויך פון וועקסעל
רעכנען מיר 50 גראשען פון שטיק. און צאהלען אויס דעם בעטראג
אין טאג פון איינגאנג.
די ראדאמער וועלכע האבען וועקסלען אויף שידלאוויעץ קענען די זעלבע
איבערגעבען דעם ה׳ אהרן מער׳ין דלוגא 23.

הנהלה

Bank Kupiecki
w Szydłowcu
Sp. z ogr. odp.
Członek Powszechnego
Związku Rewizyjnego
we LWOWIE.

WYJAZD z WARSZAWY i PRZYJAZD do WARSZAWY
z Centrum Miasta.

Warszawa-Radom

Codzienna regularna komunikacja luksusowymi autobusami

I kl. Zł. 12. — | II kl. Zł 8. —

Odjazd z Warszawy:	Odjazd z Radomia:
Godz. 8 i 18,30 z ul. Senatorskiej 36 (plac przed Resursą Kupiecką)	Godz. 6,45 i 16 z Hotelu Rzymskiego
Przedsprzedaż biletów w Warszawie: POLSKI TOURING KLUB Mazowiecka 10 m. 3, tel. 311-17	Przedsprzedaż biletów w Radomiu: HOTEL RZYMSKI, Żeromskiego 15, tel. 302

MIĘDZYMIASTOWE AUTOBUSY SZYBKOBIEŻNE
„MAS" Sp. z o. o.
Zarząd: Warszawa, Okólnik 5-a, Tel. 246-33.

SPÓŁDZIELNIA Kredytowa
z odpow. ogr.
w Przytyku.

קרעדיט קאאפעראטיוו
מיט בעגרעניצטע אחריות
אין פשיטיק.

בעקאנטמאכונג

מיר מאכען דערמיט בעקאנט, אז פון 17-טען יולי ה. י. מאכען
מיר אלע באנק אפעראציעס
מיט זעהר גינסטיגע בעדינגונגען.
אינקאסעס צאהלען מיר אויס אין טאג פון איינגאנג.

Spółdzielnia Kredytowa
z odpow. ogr.
w PRZYTYKU.

וואס לערנען אונז די געשעהענישען אין קעלצער קראנקען-קאסע?

(די פראגע פון א נאכט-דיזשור און שנעלע הילף פאר קראנקע איז אויך אקטועל פאר ראדאם)

אין קעלץ איז פאריגע וואך געשעהן א טרויעריגער פאל, דורך וועלכען מ'קאן גלייכגילטיג נישט פארבייגעהן און מען מוז זיך אויף א ווילע אבשטעלען און ערנסט נאכטראכטען וועגען די סבות, וואס האבען צוגעפיהרט דערצו.

ווי די צייטונג'ס בראנ'ק גיעט איבער, איז אין קעלצער קראנקען-קאסע געקומען צו עקסצעסען און צו שארפע ארויסטרעטונגען.

געשעהן איז אט וואס:

אין קעלץ ווערט דורך דער אמעריקאנער אולען-געזעלשאפט געמאכט קאנאליזאציע און וואסער-לייטונג, ביי דער ארבייט איז בעשעפטיגט א גרעסערע צאהל ארבייטער, וועלכע זענען, ווי ס'פיהרט זיך אין אזא פאל, פארזיכערט אין דער ארטיגער קראנקען-קאסע. די פאריגאנגענע וואך, מיטוואך, ארום 7 אין דער פריה איז א ארבייטער, א געוויסער זאוואדסקי, פלוצלינג קראנק געווארען ביי דער ארבייט. איינער פון די ארבייטער איז אוועק אין קראנקען-קאסע רופען א דאקטאר, וועלכער איז אבער געקומען ערשט מיט איינינע שעה שפעטער און דעמאלס שוין געטראפען דעם אוועקגעפאלענעם ארבייטער א טוידטען.

אלע ארבייטער האבען זיך דאן ארומגעזאמעלט ביים טוידטען קערפער און פון גרויס צער און איפרעגונג האבען זיי אנגעהויבען שארף פראטעסטירען געגען דער קראנקען-קאסע. ס'האבען זיך געלאזט הערען צארענדיגע און נקמה-אויסרופען אויף איהר אדרעס. די ארבייטער-מאסע, טיעף גערירט פון טוידט פון זייער חבר און, געפינענדיג זיך אונטערן פרישען איינדרוק פון דעם געשעהעניש איז, אין א צאהל פון עטליכע הונדערט פערזאהן, אוועק צו דער קראנקען-קאסע, און דארט איז געקומען צו דראמאטישע סצענעס. דער ארבייטער המון האט זיך אריינגעריסען אינעווייניג, האט גענומען דעמאלירען און חרוב מאכען די ווירטשאפטליכע איינארדנונג און דערנאך זיך געווארפען שלאגען די בעאמטע און דעם דירעקטאר. דער אויסגערעגטער המון האט די בעאמטע געוואלט ארויסווארפען דורך די פענסטער פון צווייטען שטאק, אבער אין דעם מאמענט איז אנגעקומען פאליציי און אבגעראטעוועט די בעדראהטע בעאמטע און שנעל ליקווידירט די ארויסטרעטונגען.

א טייל בעאמטע און אלע אין קאסע אנוועזענדע דאקטוירים האבען זיך געראטעוועט מיט אנטלויפען איידער דער המון האט זיך אריינגעריסען אין דער געביידע פון קר.-קאסע.

אט אזוי אומגעפעהר קלינגען די בעריכטען פון די געשעהענישען אין קעלצער קראנקען-קאסע.

צו געהן מעסט'ן ווער ס'איז דא גערעכט, ווער נישט גערעכט און דערביי ארויסבראנגען אנ'ענדגילטיגען און פעסטגעזעצטען אורטייל, דאס איז נישט קיין לייכטע זאך, דען פונקט ווי ס'לאזט זיך נישט טאלערירען די האנדלונג פון דעם גערופענעם דאקטאר אזוי לאזט זיך אויך נישט טאלערירען די געשלעג-ארויסטרעטונגען מצד די ארבייטער געגען די בעאמטע. איינס אבער, וואס לאזט זיך יא דא זאגען, איז, אז אומגערעכט און אומבעדינגט מעהר שולדיג איז די קראנקען-קאסע, וועלכער איז אין דיזעם פאל דער גורם און די סבה נישט בלויז פונם טוידט-פאל פון דעם אומגליקליכען ארבייטער, נאר אויך די סבה און די פראוואקאציע פון די אויסגעבראכענע עקסצעסען.

איינס האט ארויסגערופען דאס צווייטע: דער טוידט-פאל האט געפיהרט צו די עקסצעסען, הא בהא תליא. א קראנקען-קאסע, וועמענס עקזיסטענץ איז הויפטזעכליך בעגרינדעט נאר דערויף כדי צו פערזיכערן דאס לעבען און געזונד פון די ארבייטענדיגע מאסען, איז מחויב צו האבען און דזשורירען ביינאכט און ביינאכט אהן שום הפסקה. ביי דער קראנקען-קאסע מוז אונבעדינגט זיין גרייט א גיכע הילף (שנעלע-פאגאטאוויע) כדי אין פאל פון א פלוצלינדיגע קראנקהייט אין משך פון מינוטען ערטיילען מעדיצינישע הילף. דאס פערשפעטיגען מיט איינינע שעה פון דעם דאקטאר פון דער קעלצער קראנקען-קאסע איז באמת א סקאנדאליעזער פאקט, וואס לאזט זיך בשום אופן נישט פערענטפערען.

די פעראנטווארטליכקייט'ס-פראגע בנוגע דעם פערזיכערטען אין קראנקען-קאסע, איז א שטיק פראפעסיאנעלער ענין. עפיס איז דא נישט קלאר ווער ס'איז דא די אייגענטליכע פעראנטווארטליכע אינסטאנץ אין אזעלכע פאלען. דא קומט אין בעטראכט א פסיכאלאגישע ערשיינונג, וואס האט זיך איינגעבירגערט אויפ'ן באדען פון די יונגע ענטשטאנענע קראנקען-קאסעס. די ערשיינונג דריקט זיך איבערהויפט אויס אין דעם פעראנטווארטליכקייט'ס-כאראקטער. דא ווערט געשאפען א געוויסע שווער-פונקט אן וועלכען ס'ווערט צעקלאפט דער גאנצער קאנסעקווענץ און אבער אויך דער געוויסען-געפיהל פון אחריות. דאס איז דערפאר, ווייל דער דאקטאר פון קר. קאסע בעטראכט זיך נאר אלס שליח און אנגעשטעלטער ביי איהר, מ'הייסט איהם געהן — געהט ער. א אונמיטעלבארע בעציהונג צום קראנקען גופא איז ביי איהם קנאפ בנמצא. דער דאקטאר שטעהט דאן צווישען זיין בעל-הבית, די קר.-קאסע און פאציענט, פאר וועמען דאנאראריום צאלט אויס די קאסע. דא איז נישט דער פאל, וואס ביי פריוואטע קראנקע האט ס'פיגורירט נישט מעהר ווי דער רופא און דער חולה. דא, א חוץ דעם קראנקען מיט'ן דאקטאר קומט נאך צו א דריטער צד און טאקי דער וויכטיגסטער. דאס איז די קר.-קאסע וואס צאלט קאסע און מיט איהר האט דער דאקטאר זיינע חשבונות. דער דאקטאר האט אויף אזא אופן צוויי קאנטעס: א קאנטא פון געוויסען און א קאנטא פון געלד. די ערשטע האט ער ביים קראנקען און

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען לעבען אין ראדאם.

40. פון מלך אביון.

אין דער וויענער פאליציי-פרעזידענטור.

נאך דער סענסאציאנעלער געשעהניש אין דער וויענער אפערע און נאך דעם גרויסען געטומעל, וואס איז דארט ענטשטאנען צוליב דעם ראדאמער יודישען מיידעל ביילקע, איז א גרויסער טייל פון טעאטער-פובליקום אראב אונטער דער סצענע, ארומגעלאגערט אלע טהירען און דורכגענג, און א גרויסער המון איז ארויף אויף דער גאלעריע, וואו ביילקע האט געמאכט דאס געוואלד, ענטדעקענדיג די געהיימניס פון דער איטאליענישער טרופע.

די וויענער פאליציי, וועלכע איז אנגעלאפען תיכף נאכ'ן סקאנדאל האט זיך בעוויזען אויף ביידע ערטער: — אין דער ארטיסטען-גארדעראב און אויך אויף דער גאלעריע ביי ביילקע.

די הינטער-קוליסען איז שנעל בעוואכט געווארען און אלע ביהנע-צימערען, וואו ס'האט זיך געפונען די ארטיסטען, זענען אבגעשלאסען געווארען. נאכדעם, ווי מ'האט פריי געמאכט דעם גארדעראב פון דער גרויסער מענשען-מאסע וועלכע איז בסדר געוואקסען פון די הונדערטער דריסענדיגע דורכגעהער האט מען ביילקע, איהר מוטער און די ארטיסטען אבגעפיהרט אין פערמאכטע אויטאס אין דער פאליציי-פרעזידענטור.

ביי דער אויספארשונג האט געפעהלט איין ארטיסט און דאס איז געווען נישט קיין אנדערער ווי דער רבנישער סיינריך פון אינאין, בוקאטשא. דער, מוי-ליב ווען דער סקאנדאל האט אנגעהויבען ארויסצוברעכען, ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז בוקאטשא, נאכדעם, ווי ער האט דערהערט דאס געוואלד פון ביילקע, וועמענס שטים ס'איז איהם געווען גענוג קענטליך, איז אראבגעלויפענדיג, בשעת דעם חאאס פערשווינדען. ער איז באלד נישט אראב אונטער דער ביהנע-גארדעראב, איז נישט אריין אין קיין איינע פון די הינטער-קוליסען-צימערען, נאר איז תיכף ארויס אינגאנצען פון דער טעאטער-געביידע, אזוי, אז ווען די אנגעלאפענע פאליציי האט בעלאגערט און אבגעשלאסען אלע איבריגע ארטיסטען, איז שוין אין יענע צייט זיין געביין נישט געווען אין דער וויענער אפערע. בוקאטשא האט אויסגענוצט דעם גרויסען טומעל און געפילדער און איז ארויס אויף דער גאס, אנטלויפענדיג אין די זייטיגע הינטער-גאסען פון ווין.

די צווייטע — ביי דער קראנקען-קאסע. געלד איז אבער אמאל שטארקער פון געוויסען...

דער דאקטאר זייענדיג אנגעשטעלט אין די קראנקען-קאסע, וועלכע האט אבער זיך איהרע רעגולאמינען און פארשריפטען, האט זיך זיין תירוץ: איך בין נאר א בעאמטער, וואס פיהרט אויס א געוויסע מיסיע און דעריבער מוז איך מיך צו פאסען צו די אויסגעארבייטע תקנות און אנווייזונגען. די קאסע ווידער, אין אזא פאל, ווי ס'האט פאסירט מיט'ן קעלצער ארבייטער, קאן אויך אויסגעפונען א תירוץ און דעהאביליטירען איהר געוויסען, זאגענדיג: וואס בין איך שולדיג, איך האב צוגענומען דאקטוירים. און אויב מ'האט עמיצען גערופען און ער איז נישט אזוי גיך געגאנגען איז דאס שוין נישט מיין זאך. איך האב דאס מייניגע געטוהן.

דאס איז נאר בלויז תירוצים, אין דער אמת'ען זענען ביידע פעראנטווארטליך. היי דער דאקטאר, סיי די קראנקען-קאסע.

נישטא קיין תירוץ, און דערפאר מוז אונבעדינגט געזארגט ווערען פאר א שטענדיגען דיזשור פון א דאקטאר. אויך דאס איינארדנען א פאגאטאוויע דארף ווי אמשנעלסטען רעאליזירט ווערען אלס געשעהענער פאקט.

אין ראדאמער שטאדט-ראט האט מיט א געוויסע צייט בעריהרט דעם זעלבען ענין דער יודישער ראטמאן ה' אברהם פינקעלשטיין, ער האט דעם נויטווענדיגען רעפארם פון איינפיהרען אין אונזער שטאדט א נאכט-דיזשור מיט א פאגאטאוויע ארויסגערוקט אין דער גאנצער ברייט. זיין פארשלאג איז אבער איבערגעשיקט געווארען אין א קאמיסיע און ביז היינט נאך נישט געלעוט געווארען. די מעשה קעלץ דארפט אין דער הינזיכט זיין א מוסר השכל און צוזאילען, אז דער פראיעקט זאל פערווירקליכט ווערען, פאר דער נוצען פון די בירגער אין פאר דער פרעסטיזש-דערהויבונג פון דער שטאדט-פערוואלטונג.

ביי דער ראדאמער קר.-קאסע דארפט אויך שטענדיג זיין א דיזשור אהן א בנרייס. אויך דער היגער קראנקען-קאסע איז געמאכט געווארען א פארוואורף מצד א היגע פוילישע צייטונג, אז דער שילער, וועלכער איז געשטאכען געווארען מיט עטליכע וואכען צוריק אין נייעם גארטען, און וועלכען מ'האט געפיהרט אין קר.-קאסע — אז ר'האט דארט נישט בעקומען קיין שנעלע הילף צוליב דעם וואס גראד איז דארט קיין דאקטאר נישט געווען און דער אבפלוס פון בלוט האט זיך ביי איהם דורך דער צייט דערווייל געשטארקט.

די ראדאמער קראנקען קאסע דארף בעצייטענס אננעמען פארזיכטיגקייטס-שריט און רעפארמירען די דיזשורען פון דאקטוירים אזוי, אז קיין איין שעה זאל די קאסע נישט בלייבען אהן א דאקטאר. אויך פאר איהר דארף דער קעלצער פאל זיין א למוד און זי ברויך זעהן איצטעקסטעלען די ארדנונג אזוי, אז ביי איהר זאל נישט פאסירען דאס וואס ס'האט פאסירט אין קעלץ.

אט וואס עס ברויכען אונז לערנען די געשעהענישען אין די קעלצער קראנקען-קאסע.

ב. צווייג.

די יודישע קהילות און זייערע אויפגאבען.

די רעגירונג בעקומט לעצטענס פיעל פאדערונגען פון קליינע יודישע ישובים וועגען בילדען אייגענע קהילות. פון איין זייט ווילען די יודען נישט קיין קהילות, צוליעב די נייע שטייערען, וואס וועלען אויף זיי ארויפגעלייגט ווערען; פון דער אנדערער זייט, פאדערען זיי אפטיילען זייער שטעדטיל פון דער גרויסער אדער אפילו קליינער קהילה, צו וועלכער זיי זענען פערבונדען געווארען לויט'ן געזעץ.

מיט וואס ערקלערט זיך דאס?

ווי בעקאנט, האט די רעגירונג דאס רעכט צו רעכענען א קהילה, וואס צעהלט, מעהר ווי 5000 איינוואהנער, צו דעם טיפ פון „גרויסע קהילות". זי האט בלויז דאס רעכט, אבער זי טהוט עס נישט אין פילע פאלען. דער מאטיוו דערצו איז די נויטווענדיגקייט צו זיכערען די נארמאלע עקזיסטענץ פון דער קהילה. דערצו זענען נויטיג פאלגענדע 2 בעדינגונגען: 1) א גענוגענדע צאהל פון יודישע איינוואהנער און 2) א מעגליכקייט און א פערשטענדניש פאר בעפרידיגונג פון די בעדערפענישען פון קהל מיטגלידער.

ווערענדיג שאפען פון די יודישע קהילות א דבר של קימא, האט די אויפזיכט'ס-מאכט אין דער ערשטער תקופה שטרענג בעגרעניצט די ענטשטעהונג פון זעלבסטשטענדיגע קהילות, ווילענדיג זיך פריהער איבערצייגען אין דער עקזיסטענץ-מעגליכקייט און ענטוויקלונג פון די שוין געשאפענע. נאך מעהר מוזען מיר, יודען, אליין זיין פעראינטערעסירט אין דעם, אז די נייגעגרינדעטע קהילות זאלען זיך איינהאלטען, זאלען האבען די מעגליכקייט פון ענטוויקלונג און פונאנדערבוי. דאס געפעלט אבער נישט די אלע ביז איצטיגע „קהל-פערוואלטער", וועלכע ווילען געפינען אין דער קהלה א נייע מעגליכקייט פאר זייער אליין-הערשאפט.

די טענדענצען פון אונטערדריקען די געזעלשאפטליכע מיינונג מוזען דורך אונז בעקעמפט ווערען, ווייל עס מוז געשטרעבט ווערען דערצו, אז די קהילות זאלען מיט דער צייט ווערען פאקטישע אויסדריקער פון זעם יודישען ווילען, פון אקטיוויטעט און שטרעבונג פון דער יודישער בעפעלקערונג צו א געזונדען לעבען, לויט די יסודות פון דער נאציאנאלער אויטאנאמיע.

נאכ'ן פארגעשטעלטען ראפארט, וואס די פאליציי האט איבערגעגעבען וועגען סקאנדאל אין דער אפערע, האט דער פאליציי-פרעזידענט זיך ווענדענדיג צו ביילקע געפרעגט:—

— פון וואנען זענט איהר?

— פון פוילען.

— פון וועלכע שטאדט?

— פון ראדאם.

— וואס טהוט איהר אין ווין?

— אט דאס איז די גאנצע טראגעדיע, האט ביילקע אראבגעלאזט די אויגען און ווי פון דער ערד אפויער ווייטער געזעדט, מאקע אט דער שארלאטאן, וואס האט יעצט מיט עטליכע מינוט צושפיעלט, אין דער וויענער אפערע אלס איטאליענישער פיגוריך, האט מיך אהערגעבראכט קיין ווין?

— ווי אזוי — איז שוין דער פאליציי-פרעזידענט געווארען נייגעריג.

— ער האט מיך פערפיהרט קיין בוקארעשט, איינגערעדט, אז ער וועט זיין מיין חתן, מיך פעראומגליקליכט, נאכהער אנטלאפען פון מיר און מיך געוואלט פערקויפען אין בוקארעשט פאר פרויען-הענדלער...

— אבער ווי איז עס מעגליך? האט דער פאליציי-פרעזידענט ניט געהאט קיין געדולד ווייטער אויסצוהערען ביילקע און ער האט א הער אין מיטען רעדען איבערגעריסען — אך ווי איז עס מעגליך, דער ארטיסט איז דאך אנ'איטאליענער און די איטאליענער זענען זענען דאך קיינמאהל אין פוילען נישט געווען.

— ער איז נישט קיין איטאליענער, הערר פרעזידענט, — איז ביילקע געווארען מוטיגער און העכער אויפגעהויבען דעם טאן, ווי איינער, וואס ענטדעקט עפעס גרויסעס. יא, ליבער הערר ער איז ניט קיין איטאליענער, ר'האט א פאלשען פאס. ער איז פון אונגארן, ער איז א עסטרייכישער איינריך, בוקאמזא הייסט ער, ווען די עסטרייכישע ארמעע האט אריינגעדרינגען קיין פוילען און פארנומען אונזער שטאדט ראדאם, איז ער אויך אריינגעקומען און זיך מיט מיר בעקענט, נאכהער מיך פערפיהרט קיין בוקארעשט, ווען עסטרייך האט פערנומען רומעניען. דער דאנזשואן האט מיך אין בוקארעשט פערגוואלדיגט און יעצט טראג איך אונטער מיין הארץ פון איהם א קינד. צוליב וואס כ'בין געקומען קיין ווין, ווייל אין מיין היימאט-שטאדט שעם איך זיך צו געבערען דאס פערשאלטענע און אומגליקליכע נפש.

—אבער, גוט, גנעדיגעס פרייליין, פון וואנען וויסען זי, אז דאס איז דער זעלבער, אפשר דאכט זיך אייך אויס, אין פיליכט איז ער עהנליך צו אייער פערפיהרער?—

אנשטאט צו געבען אנ'ענטפער האט ביילקע מיט ציטערדיגע הענד ארויסגענומען פון איהר דאמען-בארטמעל די געפונענע כארטקע, זיך אויפגעהויבען פון פאטעל און, אנידערלעגענדיג עס אויפ'ן ביורא טיש האט זי האסטיג מיט א טריאומף-אויסדריק אויפ'ן בלאסען פנים, א זאג געטוהן:—

— דא האט איהר ה' פרעזידענט אלעס, קוקט און לייענט.—

— דער פאליציי-פרעזידענט האט ארויסגענומען פון דער טארעבקע די בריוף מיט די פאטאגראפיעס, איינגעגראבען טיעף די אויגען, אלץ גוט דורכגעקוקט און דורכגעליינט און נאכ'ן איבערלייענען, ווען ער האט זיך איבערצייגט אין דער אמת'קייט פון ביילקע, האט זיך זיין פנים פערקרימט, מ'האט געזעהן, אז דאס האט געמאכט אויפ'ן פאליציי-פרעזידענט א שווערען איינדרוק. ער האט זיך אויפגעכאפט פון ארט, זיין געלאסענקייט און זיינע עטיקעטישע העפליכקייטס-בענעמונג האט געפלאצט. זיין שטים האט איצט געקלינגען ציטערדיג און זיינע אלע געזיכטס-שטריכען האבען זיך גערוועזט בעוואוגט. דער פאליציי-פרעזידענט איבערראשט פון דער דאזיגער סענסאציאנעלע ענטדעקונג האט גענומען ארומשפרייזען איבער'ן גרויסען ליכטיגען און רייכען זאל.

ווי מיר האבען פריהער בעטאנט, מוז דער קהילה־בודזשעט צונויפגעשטעלט ווערען אזוי, אז ער זאל קענען בעפרידיגען די הצטרכותן פון דער יודישער בעפעלקערונג.

דער פונקט ג' פון ארטיקעל 3 פון די פארשריפטען וועגען דער ארגאניזאציע פון די יודישע קהילות רעדט וועגען „אכטונג געבען אויף דער רעליגיעזער ערציהונג פון דער יוגענד". דער פונקט קאן אבער אונז, נאציאנאלע יודען, נישט בעפרידיגען. די פוילישע מלוכה, וועלכע איז פערפליכטעט צו זארגען וועגען דער קולטורעלער און נישט נאר רעליגיעזער ענטוויקלונג פון אלע איהרע בירגער, גיעט כמעט גאר נישט אויף אויסצוהאלטען שולען און ערציהונגס־אנשטאלטען מיט דער העברעאישער און יודישער שפראך. די יודישע קהילה, וואס חעט מוזען זיין די פערטרעטערין פון די יודישע נויטען און פאדערונגען, קאן נישט גלייכגילטיג איבערגעהן צום טאג־ארדנונג איבער דער פראגע פון דער יודישער ערציהונג.

די קהילה מוז נעמען אויף זיך שוין יעצט, ביז די רעגירונג וועט נישט ערפילען איהרע אויפגאבען כלפי דער יודישער יוגענד, די גרינדונג, אויסהאלטונג און ענטוויקלונג פון דעם יודישען ערציהונגס־וועזען. אין דער ערשטער רייהע דארפען די ארימסטע קינדער בעקומען זייער בילדונג אין די שולען פון דער קהילה. דערביי מוז א ספעציעלער אכט געלעגט ווערען אויף דעם גייסט, וואס דארף צובינדען דאס יודישע קינד צו זיין פאלק, צו זיין פערגאנגענהייט און צו זיין צוקונפט. די פרייע ענטוויקלונג פון קינד, די מעגליכקייט צו בעקומען די נויטיגע ערציהונג אין זיין אייגענער נאציאנאלער שפראך, דארף בעפרידיגט ווערען דורך דער קהילה. אט דער גרויסער בלויז אין אונזער טאג־טעגליכען קאמפף, מוז אויספילען די קולטורעלע טעטיגקייט פון דער נייער קהלה.

דערביי מוז די קהילה־פערוואלטונג אריינגעמען אין עצם געביט פון איהר ארבייט אויך די קולטורעלע ענטוויקלונג פון דערוואקסענע. די שרעקליכע עם־הארצות, וואס פערשפרייט זיך אין דעם יודישען לעבען, די לייכטזיניגע בעציהונג צו די יודישע קולטורעלע און גייסטיגע ווערטען מוז בעקעמפט ווערען נישט מיט דעם זגאניע, נאר מיט א נארמאלער ברייטער קולטורעלער אויפקלערונג.

ווי ס'זאל נישט זיין, וועט די קולטורעלע טעטיגקייט אין דער קהילה מוזען פערנעמען דעם חשוב'סטען ארט און עס איז אונזער פליכט שוין יעצט אנצווייזען אויף איהר נויטווענדיגקייט און בעדייטונג פאר דעם יודישען קבוץ אין פוילען.

דאס איז דער צווייטער פונקט פון אונזער ארבייטס־פראגראם אין די יודישע קהילות.

אריה צייטלין.

דער טעסטיג „זדראוויע" פון די פאבריק נ. פרזעגנאוועק ראדאם, ווארשאווער 8

איז אנערקענט דורך דעם ווארשאווער געזונדהייט'ס אמט און חעמישע לאבאראטאריום אלס דער געזונטסטער, באזאפטיגסטער און דער געזונדסטער, ווייל ער איז אויסגעארבייט פון שפירט אהן וועלכע עס איז געפעהרליכע סובסטאנצען.

עמפפעהלט איהם צו פערשידענע מארינאטען: הערינג, סאלאט, אוגערקעס, פלאמען, עפפעל, בירנען, קארנישאנען און צו קאנסערוואציע.

פערלאנגט מיט מיין פאבריקס־מארקע

Ocet „ZDROWIE"

אין אלע געשעפטען.

די פירמע איז בעקאנקען געווארען מיט דעם גרעסטען גאלדענעם מעדאל אויף דער פאריזער וויסטאוע פון יאהר 1927.

KANALIZACJA i WODOCIĄGI

BIURO TECHNICZNE

I. GOLDBERG

w RADOMIU, ul. WITOLDA 10,

Telefon 27 — Skleeu 369.

Wykonywuje: połączenia wodociągów i kanalizacji z siecią miejską, oraz całkowite urządzenia kąpielowe — po cenach najniższych.

WARUNKI BARDZO DOGODNE!

קומט און בעווינדערט

די הערליכסטע

טאפעטען

די נייעסטע פאסנער

ביי די בעסטע בעדינגונגען

ש. שטיינמאן

לובלינער 21.

זיין קאפ האט איצט געארבייט א פלאן ווי אזוי צו חאפען יענעם פויגעל, אט יענעם אונגארישען פיינריך, וועלכער האט דעזערטירט פון די עסטרייכישע רייהען און געקאנט אזוי אבנארען די וויענער פאליציי, אויסגעבענדיג זיך אלס איטאליענער.

דער פאליציי־פרעזידענט האט זיך געפיהלט שטארק געטראפען. ער האט מורא געהאט פאר דער העכערער מאכט, פאר וועלכע ער וועט איצט מוזען זיין פעראנטווארטליך און זיך נאר נישט קענען פערענטפערען, פאר וואס ער האט זיך נישט געחאפט, אז די איטאליענישע טרופע איז א שווינדלערישע באנדע עסטרייכישע דעזערטערען. אין מיטען שפאנען הין־און־צוריק האט ער זיך ראפטום אבגעשטעלט אויף א ווילע לעבען ביילכע און ווייטער געפרעגט אינגאנצען א צוטראגענער און דענערווירטער:

— אבער זאגען זי מיר מאהלט ווי ארום איז עס געשעהן, וואס זי האבען בעקומען די מארעבקע מיט די בריעף און פאטאגראפיעס?—

— געהענדיג מיט מיין מוטער אין דער אפערע, האט ביילקע געערדט, אבער דאס מאהל שוין שטילער, שרעקענדיג זיך פאר דער פלוצים שטרענג געווארענער האלטונג פון פאליציי־פרעזידענט — איז נעבען אונז געזעסען א יודישע פרוי פון ראדאם, א בעקאנטע. זי איז געזעסען אין געזעלשאפט פון א עסטרייכישען מיליטער־מאן. די זעלבע פרוי האט א מאן און קינדער אין ראדאם, האט זי מיך מיט מיין מוטער דערזעהענדיג באלד פערלאזט דעם פלאץ. פון גרויס איילעניש און שרעק האט זי איבערגעלאזט די טארעבקע. די דאזיגע פרוי איז פאר אונז געווען פערדעכטיג; זי איז מיט אונז צוזאמענגעפאהרען פון ראדאם קיין וויען, אבער פלוצלינג אויף דער ראדאמער סטאציע איז זי פון אונז פערשוואונדען. דאס איז געווען דערפאר, וואס זי איז געפאהרען מיט'ן מיליטער־מאן און זי האט נישט געוואלט מיר זאלען וויסען. דאס צווייטע בעגעגעניש אין דער אפערע איז מיר נאכמעהר געווארען אויפפאלענד און דעריבער האב איך, אויפהויבענדיג די טארעבקע, אלעס פון דארט ארויסגענומען און, איבערלייענדיג בין איך געווארען אזוי איבערראשט, אז איך האב זיך נישט געקאנט בעהערשען און ארויסגעריפען דעם סקאנדאל.—

— וואו האבען זי דאס אלעס איבערגעלייענט? אין דער אפערע איז דאך געווען פינסטער בשעת שפילען און ווען ס'איז געווען ליכטיג, גלויב איך, האבען זי מורא געהאט דאס צו טוהען.—

— ניין, נישט אין דער אפערע, איך בין ארויס אין קארידאר און דארט אלעס דורכגעלייענט.

— און ווער איז די מאדאם ה. וועגען וועלכער דער פיינריך שרייבט אז זי זאל קומען קיין וויען, צו איהר געליבטען אבער־לייטענאנט פון לובלין?

— דאס איז אויך א ראדאמער יודישע פרוי. איהר מאן איז דער אייגענטימער פון א ראדאמער לעדער־גארבעריי. זי איז א פריינדין, אדער א בעקאנטע פון דער פרוי ר. די זעלבע מאדאם ב. איז דערנאך צוגעקומען צו אונז, לפנים זיך בעגריסט, אבער דער צוועק פון איהר בעזוך איז הויפטזעכליך געווען אויפצוזוכען די טארעבקע.

צו דער זעלבער לעדער־גארבעריי געהערט אויך מיין פאטער אלס א מיט־איינהאבער און די מאדאם ב. האט מיר ערקלערט, אז זי איז געקומען קיין וויען אין געשעפטס־אנגעלעגענהייטען.

— וויסען זי נישט, ווי זיי הייסען די א"ה מיליטער־לייט, מיט וועלכע די צוויי ראדאמער דאמען זענען געקומען

קליינער פעליעטאָן

ווייבער פאָהרט אויף דאַטשע!...

ווייבער, יונגע און אלטע, מיאוסע און שיינע, אויב איהר האָט נור א מאַן, טהוט וואָס איהר קענט, פערזעצט די אָפּגעשניטענע צעפּ פון אייערע קעפּ און פאָהרט אויף דאַטשע.

זאָל עס זיין אַ גרויס קור־אָרט, א קליינע זומער־וואוינונג, אין א דאָרף, א דערפעל, אין אַ סטאַדאָלע, אויף אַ פּיקעליק, נעכטיגט אין די וועלדער אויף די פעלדער, אבי פאָהרט ארויס אויף עטליכע וואָכען און זוימט אייך ווי לענגער. און קומט צו אייך דער מאַן צו גאַסט, קלאָגט אייך נישט פאר איהם, נור דערצעהלט איהם מיט פרייד, ווי גוט אייך איז דאָרט, ווי שעהן דאָס אָרט איז, ווי בעקוועם עס איז צו נעכטיגען אין א סטאַדאָלע, ווי געשמאַק עס איז דאָס שוואַרצע שטיקעל ברויט און פערזיכערט איהם. אז איהר וואָלט אזוי א גאַנץ יאָהר מיט פערגעניגען דאָרט פערברענגט.

טהוט אזוי און עס וועט אייך זיין וואויל און ליכטיג אויף דער וועלט.

זיי זענען דאָך גוואַלדיגע בריות, די מענער. קימט זומער הערט איהר אָפט הערען זייערע וואויל־יונגערישע בטירימערייען.

— ווען שיקסטו אוועק דיינע?..

— אך, עס געהט א לעבען. מיינע פאָרט שוין אוועק...

— איך ווער א פרייער פויגעל...

— כאָטש עטליכע וואָכען האָבען מנוחה...

האָט טאקע מיין שכן, א יונגערמאַן 3 יאָהר נאָך דער חתונה מיט א שעהן יונג ווייבעל, ענדליך דערלעבט די „גוטע צייט". דאָס ווייבעל איז אוועקגעפאָהרען אויף זומער־וואוינונג און ער איז געבליבען אין שטאָדט — א „פרייער פויגעל".

האָט זיך מיין שכן גענומען „מאַכען א לעבען". בענייען „קאַוואַלערסקא" מדות און „עסענען אנ'אויג".

אין דער סדר היום ביי איהם אזעלכער:

פרישטיק שפּיעלט דאָך קיין ראָל נישט אַליין צו מאכען זיך. איינגעשאַפט זיך זעמעל אין שכנית'דיגען געוועלב. די זעמעל זענען אפילו אביסעל שוואַרצער און אלט־געבאַקענער. די פוטער נישט אזוי פריש. אָבער וואָס מאַכט דאָס אויס. ער איז דאָך עפּעס א פרייער פויגעל: אביסעל שלעכט איז איהם מיט דער פרימוס־מאַשינקע ביים מאַכען טייה, ער ווערט אביסעל פערקאָפּטשעט: דאָ פעהלט איהם בענזין, דאָ איז קיין ברען־ספּירטוס נישטאָ, נעכטען האָט מען גאָר געמוזט ארויסרופען די פייערלעשער. ווייל די פרימוס־מאַשינקע האָט זיך א ביסעל צובייזערט און דער טיש אין קיך האָט אָנגעהויבען צו ברענען. אָבער דאָס אַלץ איז דאָך קליינינקייטען ווען מען נעמט אין אכט, אז מיין שכן עסט פרישטיק ווי אַ פרייער מענש, ווי א קאַוואַליר!

דערנאָך פילט ער טעם גן עדן ביים מיטאָג. יעדען טאָג אין א נייעם רעסטאָראַן. אמת, עס קאָסט איהם איין מיטאָג מעהר ווי דריי מיטאָגען צוזאַמען מיט דער פרוי און קינד, אָבער וואָס מאַכט דאָס אויס ער איז דאָך זעלבסטשטענדיג. שלעכט איז נור, וואָס נאָך אזא מיטאָג קען איך א גאַנצע נאַכט נישט שלאָפען, ווייל מיין שכן הערט נישט אויף מורא'דיג צו קרעכצען אויפ'ן בויך און נעכטען ביינאַכט האָב איך געמוזט לויפען נאָך א דאָקטאָר, וועלכער האָט קוים אונזער שכן דערהאַלטען ביים לעבען. היינט האָט שיין מיין ווייבעל אויף איהם רחמנות בעקומען און איהם איינגעלאַדען אויף מיטאָג צו זיך. „זאָל ער זיך מעהר נישט וואַלגערען נעבעך אין די רעסטאָראַנען — טענה'ט מיין ווייבעל, עס איז דאָך אַ רחמנות אויף זיין ווייבעל און קינד.

מיין שכן איז אפילו א גרויסער בריה שיער נישט א העלד. אין מיר טאקע א גרויס וואונדער, וואָס אין זיינע פענסטער איז שוין כמעט קיין איין גאַנצע שויב נישטאָ, די וועש פערגעסט ער צו טוישען און נעכטען ביינאַכט האָט ער ווידער „נעכאַפּט א צוג" ווייל דאָס פענסטער ביים בעט האָט ער פערגעסען צו פערמאַכען און ער האָט געמוזט אוועקלויפען צום דענטיסט ארויסנעמען זיך צוויי ציין.

דאָס אַלץ וואָלט נאָך קיין גרויס אומגליק נישט געווען, ווען נישט די גנבה, וואָס מ'האָט ביי איהם נעכטען אויסגעפיהרט. ווען דאָס ווייבעל זיינס האָט נישט בעצייטען אויסצודרימען און צו בעוואָרענען האָבען איהם די גנבים צוגענומען און איצט פערמאָגט ער נישט קיין אנצוג מיט וואָס ארויסצוגעהן אין גאַס.

פון גרויס צרות אין קאָפּ־פערדרייעניש האָט ער פערגעסען אין די געשעפטען און בחנם איז מען איהם חושד, אז ער האָט באַנקראָטירט. ער האָט נור די וועקסלען נישט געצאָהלט, ווייל ער האָט נישט געקענט אין אזא צייט אין זינען האָבען דאָס געשעפט. אָבער ער איז דאָך חס—וחלילה נישט באַנקראָט ער איז נור בלויז א „פרייער מענש", א „שטרויענער אלמן", א בענייפער קאַוואַליער, וואָס מאַכט אַ לעבען און עסענט אָן אויג.

ער איז דאָך „פטור" געוואָרען דאָס ווייבעל אויף עטליכע וואָכען...

ווייבער, ווייבלעך, יונג און אַלט, מיאוס און שיין — רעזיגנירט באַדיי פון אזא אונבעדינגט נויטיגע זאַך, ווי שמינקע און אַלע איבריגע פאַרב הוצאות און פאָהרט אויף דאַטשע „בעפרייט" זיי די מענער אייערע און זאָלען זיי „עסענען אנ'אויג".

זיי וועלען שפּעטער בענשען אייערע טריט.

א שווארצער.

אין דער ווינער אפּערע? —

— ניין, איך ווייס נישט.—

— וויסען זי נישט, פריילין, ווי זיי וואָהנען, אין וועלכע האָטעלען דיזע דאַמען וואָהנען?—

— ניין, איך ווייס נישט.

מיט דעם האָט זיך פערענדיגט דער פערהער מיט ביילקע. דער פּאָליציי־פּרעזידענט האָט פון גרויס צושטרייאונג פערויכערט א סיגאַר, זיך ענטשולדיגט און ארייין אין א צווייטען צימער. נאָכ'ן ארויסגעבען דאָרט אין דער שטיל דירעקטיווען דער געהיים־פּאָליציי אויסצוזוכען אין גאַנץ ווין די צוויי ראַדאָמער יודישע פרויען, וועמענס נעמען ער האָט געוויסט פון די פּאַפּירען און בריעף — ערלעדיגענדיג דאָס אַלעס האָט דער פּאָליציי־פּרעזידענט זיך אומגעקעהרט און ס'האָט זיך אָנגעהויבען דער פערהער פון די איבריגע „איטאַליענישע" ארטיסטען און ארטיסטינס.

נאָכ'ן אויספאָרשען די אַלע ארטיסטען און נאָך דעם ווי ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען זייערע נעמען אין בעוויזען געוואָרען, אַז זיי זענען ווירקליכע דעזערטערען און ס'איז אויפגעדעקט געוואָרען די גאַנצע אַפּערע, האָט מען ארייינגערופען א יונג־שעהנע ארטיסטקע, בלוט און מילך, די וואָס האָט געשפּילט די הויפּט־ראָליע אלס פערפיהרטע. די ערשטע פראַגע, וואָס דער פּאָליציי־פּרעזידענט האָט איהר געשטעלט איז געווען:

— פון וואַן זינד זי, גנעדיגעס פריילין?

— פון קעלץ, א שטאָדט אין פוילען.—

— ווי איז אייער נאָמען?

— פערעל.

— אייער פאָטער ווי הייסט?

— נאָטאַן —

— ווי קומען זי קיין ווין?

— איך האָב זיך פערליבט אין דעם אינגאַרישען פיינריך, וועלכער איז א געוויסע צייט געווען אין קעלץ און בין אוועק קיין ווין, נאָכדעם ווי ער האָט מיך אהער ארויסגערופען.

דער חייטערדיגער פערהער איז איבערגעריסען געוואָרען פון א פּאַזמאַטישען אויסגעשריי פון שרה'לע ביילקעס מוטער, וועלכע האָט פאַר גרויס איבעראַשונג נישט געקענט אויסהאַלטען און מיט א הילכיגען געוויין ארויסגעשאָסען אויף דער יונגער ארטיסטקע אזוי ווי אין חלשות געפאַלען אין יענער'ס אָרעמ'ס.

דער פּאָליציי־פּרעזידענט איז א צוטומעלטער צוגעשפּרונגען און אויף זיין פראַגע, וואָס דאָס בעדייט, האָט שרה'לע אויסגעחליפּעט אין טרעהרען:

— הערר פּרעזידענט, דאָס איז דאָך מיין ברודער'ס א טאָכטער. קוקט זיך גוט איין, און איהר וועט זעלבסט זעהן ווי זי מיט מיין טאָכטער זענען צו זיך זעהר ענליך. דער אויסוואורף האָט זיי ביידע, מיין טאָכטער און אויך מיין ברודער'ן־טאָכטער, פערפיהרט...

— ס'איז נישט אמת, האָט די יונגע ארטיסטקע זיך אקעגענגעשטעלט — ער האָט מיך נישט פערפיהרט, איך האָב איהם ליב.—

— וואָס! ס'איז ניט אמת? האָט דער פּרעזידענט נעפּיוטעלט מיט די אויגען פאַר צומישעניש — זינד זי נישט קיין ברודערס־טאָכטער פון דיזער פרוי? וואָס זי דערקענען זי נישט?

יאָ, האָט די יונגע־ארטיסטקע מודה געווען. די פרוי איז טאקע מיינע א מומע, איך דערקען זי, אָבער וואָס געהט עס מיך אָן, איך האָב דעם פיינריך ליב. איך בין צו איהם געקומען קיין ווין מיט מיין גוטען ווילען.

— אין אייער פאָטער, אייער מוטער, האָבען אייך ערלויבט צו פאָהרען? האָט דער פּרעזידענט געשטעלט א פראַגע.

— איך האָב זיי נישט געפרעגט, איך בין אוועק פון דער היים ביינאַכט, ווען אַלע זענען געשלאָפען.

— אך, זאָ.—

ביילקע מיט איהר מוטער האָבען אינגאַנצען געציטערט פון דער לעצטער

וואס הערט זיך אין ראדאם.

וויפיל וועט מען צאלען דירה-געלד אין 3-טן קווארטאל פון 1928?

אויפ'ן סמך פון לאקאטארען-שוץ-געזעץ ווערט דאס דירה-געלד פון 1 צימערדיגע וואוינונג אין 3-טען קווארטאל פון 1928 געהעכערט מיט 6 פראצ. אזוי ארום וועט פאר 1 צימער, אדער 1 צימער מיט א קיך דאס דירה-געלד אין דריטען קווארטאל אויסמאכען 49 פראצ. פון פאר'מלחמה'דיגען דירה-געלד. היות ווי א פאר'מלחמה'דיגער רובעל ווערט גערעכענט אויף 2 זל. מיט 66 גר. מאכט אויס 49 פראצ. דערפון 1 זל. מיט 30 גר.

פאר מעהר פון צוויי צימערדיגע וואוינונגען צאהלט מען פולע 100 פראצ. פון פאר'מלחמה'דיגען דירה-געלד. ד"ה צו 2,66 א רובעל. דאס זעלבע איז אויך נוגע האנדעלס-לאקא-לען, וואס זענען פאר דער מלחמה געגאנגען 600 רובעל יעהרליך.

די אייסגאבען פאר ן ססרויזש, וואסער א. א. צאהלען בלויז די בעזי-צער פון איין צימערדיגע וואוינונגען.

געוואלט בעגעהן א גוואלד-טהאט איבער א 7-יעהריג יודיש מיידעלע.

צום גליק האט מען זי אבגעראטעוועט פון דעם מיאוסען אייסוואורף.

אין שיינעם מיטען העלען טאג, איז דאס געשעהן. דעם פאריגען פרייטאג ארום איינס, בשעת דאס 7-יעהריגע מיידעלע, מלכה שטיינמאן פון וואעל האט שפאצירט איז איינעם פון די הינטערשטע וואעל-גערטנער. האט זיך צו איהר צוגעשארט עפיט א אונבע-קאנטער מאנספערזאהן און, ארייננא-רענדיג דאס יונגע מיידעלע אין דער טיעף פון גארטען, געוואלט עס פער-גוואלדיגען. דאס איבערגעשראקענע מיידעלע האט אויפגעהויבען א שרעק-ליך געוואלד, וואס האט דערהערט א קריסטליכע פרוי, א געוויסע מאריאנא ווענגלעווסקא, וועלכע איז צופעליג גראד ארורכגעגאנגען נישט ווייט פון וואן דאס געשריי האט זיך געטראגען.

די דורכגעהערין, א פעראינטערע-סירטע און ניינעריגע צו וויסען, וואס דאס געוואלד בעדייט, האט זיך גלייך געלאזט לויפען צו דער ריכטונג, פון וואן דאס געשריי איז געקומען. צוקו-מענדיג נאהנט צום ארט האט זיך פאר איהר פארגעשטעלט א שוידערליך בילד. זי האט געמליך דערזעהן, ווי א עלטערער מאנספערזאהן ראנגעלט זיך מיט א קליין מיידעלע און וויל עס פערגוואלדיגען. פרוי וו. האט זיך גע-ווארפען אויפ'ן דאזיגען פארשוין און מיט איהר גאנצען כח גענומען איהם אויעקצולעפען פון דעם אין שרעקשיער נישט פער'חלש'טען קינד. וואס האט נישט אויפגעהערט איהר פערצווייפעלט געשריי, רופענדיג הילף. דערזעהענדיג פאר זיך א פרעמדען מענש, האט דער צעווילדעוועטער פארשוין מורא געקרי-גען און ער האט אבגעלאזט דאס קליי-נע מיידעלע. ער האט זיך נאר געבעטען ביי דער פרוי וו. זי זאל איהם לאזען אוועקגעהן און נישט מאכען קיין טומעל. זיין ביטע האט אבער נישט געהאט קיין ווירקונג און אויף דעם אליארם-געשריי פון דער פרוי וו. זענען זיך תיכף צונויפגעלאפען א סך מענשען, ס'איז אויך אנגעקומען פאלי-ציי מיט'ן אגפיראנט וואויטשאק.

דער פארשוין האט זיך אין קאמי-סאריאט ארויסגעוויזען אלס דער גאר-

סענסאציע. זיי האבען געצאפעלט ווי די פיש אין וואסער.

דער פערהער איז געשטערט געווא-רען. אויף ביילקע האט זעהר טיף גע-ווירקט די שרעקליכע איבערלעבעני-שען און נאך מעהר דאס איצטיגע בע-געגעניש פון איהר קוזינקע, און זי האט ערקלערט, אז זי פיהלט שטארקע ווע-הען און. דער פאליציי-פרעזידענט האט גלייך פעראָרדענט זי און איהר מוטער אבצופיהרען אין אנ'אויטא אין האטעל אריין.

אין האטעל האבען זיי אומגעריכט געטראפען ווארטען ביידע ראדאמער פרויען: די פרוי ר. און די מאדאם ב. זיי זענען מיט אריין מיט ביילקע און איהר מוטער אין האטעל-צימער, פון וואנען זיי זענען שוין נישט אוועק א גאנצע נאכט.

(פארזעצונג קומט.)

בער-ארבייטער, לעאן גאזאלאָווסקי, (גי-סערסקא 4). ער איז גלייך פערהאלטען געווארען אין רשות פון אויספארשונג'ס-ריכטער. דאס 7-יעהריגע מיידעלע איז איבערגעשיקט געווארען צום ד"ר זשאבנער אויף א מעדיצינישע אבסער-וואציע. די אונטערזיכונג פון ד"ר זשאבנער האט פעסטגעשטעלט, אז א דאנק דער, אין דער צייט געקומענע הילף אין איבער'ן מיידעלע קיין, שום פערגוואלדיגונג נישט אויסגעפיהרט גע-ווארען און ס'איז דעם קינד גארנישט געשעהן.

אדמיניסטראטיווע שטראפען דורך דער ראדאמער סטאראסטווע.

אין פערלויף פון 30 טעג ד. ה. פון 1-טען ביז'ן 30-טען טשערוויעץ ה. י. איז ארויסגעלעגט געווארען דורך דער היגער סטאראסטווע פאלגענדע שטראפען:

פאר נישט צופאסען זיך צו די פאר-שריפטליכע סאניטארע בעדינגונגען 44 שטראפען; פאר עובר זיין אויף די ארדנונג'ס-פארשריפטען און עפענטליכען פערקעהר (שטערען די בעוועגונג, פאה-רען אין דער נישט אייגענטליכער ריכ-טונג און פאר שאדענען די ראוועס ביי די וועגען) — 17 שטראפען; פאר נישט אבהיטען די רעפארמען אין אויטא-פער-קעהר — 1; פאר האלטען אהן ערלויב-ניש געזעהר — 5 שטראפען; פאר עובר זיין אויפ'ן געזעץ פון אלגעמיי-נעם פערפליכטענדען מיליטער-דיענסט — 17; פאר נישט ארויסשטעלען פרייז-קוראנטען, פאקטורעס, צעטעלעס — 4; פאר נעמען פרייזען העכער ווי די בע-שטימטע נארמע — 4; פאר מיסברויכען דורך פערמיסלען ביים האנדעל מיט זאכען פון אלגעמיינעם געברויך— 4; פאר נישט אבהיטען אין לענגער אפינהאל-טען די בעשעפטען איבער די ערלויבטע האנדעל-שעה'ן — 30 שטראפען.

ראדאם געהערט צו אטוואצק.

ראדאם געהערט קיין אטוואצק. אזוי איז געווארען נמנה וגמרה אויף א זי-צונג אין דער גמינע היינטיגע וואך.

אויף דער זיצונג, זונטאג ביינאכט אין גמינע פון ועד הכשרות בהשתתפות מיט עטליכע ראבאנים — איז ארומ-גערעדט געווארען דער ענין פון אויפ-נעמען נייע שוחטים. די שקליא ווטריא האט געדויערט עטליכע שעה, און ס'איז פארלויפיג גאנייש געווארען. מצד איינעגע ראבאנים איז ארויסגעוואגט געווארען די מיינונג, אז כל זמן דער סכסוך מיט די היגע שוחטים איז נאך גענצליך נישט ליקווידירט געווארען און ס'זענען נאך נישט ערלעדיגט געווארען די טענות, וואס די היגע שוחטים האבען צו דער גמינע, קאן מען נישט רעדען פון צונעמען נייע שוחטים. אזוי האט געהאלטען איין צד, געווען אבער א צווייטער צד, וואס האט ערקלערט, אז דער שליסעל צו דער גאנצער פראגע פון נייע שוחטים ליגט אין די הענד פון דעם הערר פערוואלטונג'ס-פרעזעס „דער וואס מישט זיך נישט", — דער ה' קעניגסבערג, און היות ער איז היינט אויף אברוה אין אטוואצק, קאן די פראגע דעפיניטיוו נישט געלעזט ווערען.

אייניגע דאזארעס האט די דאזיגע ערקלערונג שטארק אויפגערעגט און האבען אויסגעדרוקט זייער פערדרוס, וואס זיי זענען אין דער פראגע מאכט-לאז און זיי מוזען זיין אונטערגעוויאר-פען דער „קעניגרייך" פון אטוואצק זיי האבען פראטעסטירט געגען דעם נייעם געאגראפישען רעפארם, וואס מאכט ראדאם נעהערען קיין אטוואצק. דער פראטעסט איז איסגעהערט געווארען אבער דערווייל איז חל די „גזירה", אז מיר אלע ראדאמער יודען מיט דער ראדאמער גמינע בראש זענען „אבצע-קיאוצעט", און געהערען אלע קיין אטוואצק, פון וואנען מיר דארפען ווארטען אויף אלע בעפעהלען און פעראר-דנונגען, וואס קומען אין ספעציעלע צירקולארען דורכ'ן גמינע-טעלעפאן צום קהל-שרייבער.

Towarzystwo Akcyjne Ubezpieczeń

„VITA"

w Warszawie Fredry Nr. 2

poszukuje w Kielcach, Radomiu oraz w innych miastach Województwa Kieleckiego **REPREZENTANTÓW i AGENTÓW** na bardzo korzystnych warunkach. Uprasza się o składanie ofert do Centrali Towarzystwa pod powyższym adresem.

אימפּאָזאַנטע הערצל-אַקאַדעמיע.

צו דער 24-ער יאָהר-צייט פון ד"ר הערצל איז שבת-צונאַכט אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" פאָרגעקומען א גראַנדיעזע טרויער-אַקאַדעמיע.

די אַקאַדעמיע האָט זיך אָנגעהויבען מיט „אל מלא רחמים", וואָס דער חאָר פון ברית טרומפעלדאָר האָט שעהן אויסגעזונגען. דאַן האָט דעפּ. גרינבוים געהאַלטען א אינהאַלטסרייכע רעדע, אין וועלכער ס'איז אין הערליכע פאַרבען געשילדערט געוואָרען די גרויסע און געניאַלע פּערזענליכקייט פון ד"ר הערצל. דעפּ. גרינבוים האָט זיך אָבגעשטעלט אויף פערשידענע תקופות און עטאַפּען ביי וועלכע ס'האָט זיך געשאַפען די אַלוועלטליכע ציוניסטישע באַוועגונג פאַר וועלכער הערצל האָט אויסגעשפּרייט א באַזע אויף דער אַרענע פון דער ברייטער וועלט-עפענטליכקייט און גלייכצייטיג איינגעבלאָזען א רוח חיים אין די עצמות היבשות פון די יודישע פאָלקס-מאַסען גופא.

נאָך דער רעדע פון דעפּ. גרינבוים זענען געהאַלטען געוואָרען פון איינינע מיטגלידער אין ברית טרומפעלדאָר עטליכע דעקלאַמאַציעס אין העברעאיש און יודיש. און צום סוף איז אויפגעטרעטען דער בערימטער היגער וויאָלין-קינסטלער ה' שמעון באַקמאַן, וועלכער שטודירט אין דער ווינער קאָנסערוואַטאָריום, פון וואַנען ער איז געקומען קיין ראַדאָם אויף דער צייט פון די פעריען.

ה' באַקמאַן האָט מייסטערהאַפט און ממש קינסטלעריש אויסגעשפּילט עטליכע הערליכע קאָמפּאָזיציעס. מיט וועלכע ער האָט געוואַלדיג אויסגענומען ביים גאַנצען פּובליקום.

בעגלייט אויפ'ן קלאַוויר ה' באַקמאַנ'ען האָט זעהר שעהן דער בעקאַנטער און טאַלאַנטפולער היגער פּיאַניסט ה' מיראָן יאַפע.

אויף דער אַקאַדעמיע איז אנוועזענד געווען א גרויסער עולם. ס'האָט זיך געוואָרפען אין די אויגען דער פאַקט, וואָס די „שפּיצען" פון דער היגער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע זענען אויף דער אַקאַדעמיע נישט געקומען און מ'האָט זיי, די, וואָס האָבען חזקות אויף ציוניסטישע מאַנדאַטען, גענצליך נישט געזעהן.

גרויסע מאַסען-פערזאַמלונג אין האַנדווערקער-קלוב.

ראַדאָמער יודישער האַנדוו.-קלוב בעשלאָסען צו גרינדען פאַך-צעכען. — שאַרפע אַרויסטרעטונגען פון די האַנדווערקער-דאָזאָרעס געגען דער גמינע טהעטיגקייט. — אָנגענומען איינשטימיגע רעזאָלוציע די גמינע זאָל זיך פינאַנדערלאָזען, נישט וואַרטענדיג ביז נייע וואַהלען — בעריכט פון די האַנדווערקער-ראַטמענער.

אין האַנדוו.-קלוב איז היינטיגען דינסטאַג געווען א גרויסע אַלגעמיינע פערזאַמלונג, אויף וועלכער ס'איז געקומען א גרויסער עולם. דער טאָג-אָרדנונג האָט ענטהאַלטען א רייהע זעהר וויכטיגע פראַגען און פּונקטען.

די פערזאַמלונג איז אָנגעפירט געוואָרען אונטער דער פאָרזיץ פון פרעזעס ה' משה רובינשטיין, ביי דער בייזיץ פון די אַסעסאָרען, ה"ה: העלפאַנט, קאַטליאַר, האָך, מילמאַן, אדוו. אַטלאַס, לעווין און הערץ.

דאָס ערשטע וואָרט בעקומט דער סעקרעטאַר פון קלוב, ה' סטראַוואָטשינסקי. ער לעזט פאַר די צירקולאַרען און אינסטרוקציעס פון צענטראַלען האַנדווערקער פערבאַנד, וועלכע ווערען געווידמעט דאָס גרינדען די פאַך-צעכען. ער ערקלערט אויספירליך די אונגעהיירע וויכטיגקייט פאַר די יודישע האַנדווערקער צו אָרגאַניזירען זיך אין צעכען-פעראיינען, וועלכע וועלען האָבען גרויסע אויפגאַבען אין דער נאָהענטער צוקונפט, און אָהן וועלכע ס'קאָן בעדראָהט ווערען די עקזיסטענץ פון די יודישע האַנדווערקער. ה' סטראַוואָטשינסקי גיעט איבער איפ'ן סמך פון די צירקולאַרען וואָס דאָס מיניסטעריום פאַר האַנדעל און מלאכה האָט צוגעשיקט דעם צענטראַלען האַנדווערקער פערבאַנד, אַז אַזעלכע צעכען-פעראיינען וועלען געגרינדעט ווערען אין אַלע פּאָוויאַטען, וואו ס'וועלען ספּעציעל לויט דער צעכען-געזעץ, געשאַפען ווערען אינדוסטריע-קערפערשאַפטען ביי דער סטאַראָסטווע, וועלכע וועלען האָבען די קאָנטראָל איבער די האַנדווערקער-צעכען, און, אַז די לעצטע, ד"ה די צעכען-פעראיינען וועלען זיין פעראַנטוואָרטליך פאַר דער סטאַראָסטווע.

ה' סטראַוואָטשינסקי וועקט דאָס בעוואוסטזיין און פערשטענדניש ביי אַלע פערזאַמעלטע צו אָרגאַניזירען זיך אין צעכען. וואָס ליגט פּשוט אין אינטערעס פון זייער אייגענער לעבענס-עגזיסטענץ. ער מאַכט אויך אויפמערקזאַם, אַז אַלע וואַרשטאַטען-אינהאַבערס, וועלכע בעשעפטיגען אַרבייטער, אָדער אָנגעשטעלטע, אפילו אייגענע מענשען, דאַרפען אָנגעבען פאַרטוליאַרען אין די אַסעקוראַציע-געזעלשאַפטען פון קראָקא, אָדער לעמבערג, כדי אויסצומיידען גרויסע שטראָפען. דאָס אויספילען די פאַרמוליאַרען ווערט אויסגעפיהרט אין קלוב.

די פערזאַמעלטע ווערט אויך צו וויסען געטיהן, אַז דער קלוב האָט ספּעציעל איינגעלאַדען דעם אדוו. אַטלאַס, וועלכער ערטיילט יורידישע עצות פאַר די מיטגלידער דריי מאָהל אין דער וואָך: זונטאג, דינסטאַג און דאָנערשטאַג פון 8—10 אָווענד.

נאָכ'ן וויכטיגען אינפאָרמאַציע-בעריכט פון סעקרעטאַר ה' סטראַוואָטשינסקי. נעמט א וואָרט דער פערוו.-מיטגליד ה' ש. פישמאַן, וועלכער רעדט אַרום די אינערליכע לאַגע פון קלוב און וועגען די אָבגעשטאַנענקייט פון די מיטגלידער. ער ווייזט אָן, אַז די מיטגלידער פון קלוב זענען שולדיג בערך 15.000 זל. פאַר מאָנאַטליכע מיטגליד-אָבצאָהל אין משך פון 1 ביז 5 יאָהר. ה' פישמאַן שלאָגט פאָר, אַז די האַנדווערקער-פאָרשטעהער זאָלען נישט פערטיידיגען די מיטגלידער אין קיין שום אינסטאַנץ און די, וואָס זענען שולדיג מעהר פאַר דריי חדשים, זאָלען אויסגעשטראָכען ווערען פון קלוב.

א גרויסען אינטערעס האָבען אַרויסגערופען די בעריכטען פון די האַנדווערקער-דאָזאָרעס. דער עולם האָט ערוואַרט צו הערען עפּעס וויכטיגע איינפעכוועגע זאַכען, אָבער, ליידער, האָבען די האַנדווערקער-דאָזאָרעס פאָרגעשטעלט א בעריכט פון דער גמינע-טהעטיגקייט, אַז מ'האָט פּשוט געטוינט הערענדיג. דער גאַנצער פערזאַמעלטער עולם האָט נעביך געהאַט גרויס מיטלייד מיט די האַנדווערקער-פּרנסים. וועלכע ווערען אויסגעמיטען און איגנאָרירט פון עטליכע גמינע-תקיפים, וואָס טוהען אַלצדינג אַזוי, נישט פרעגענדיג ביי זיי קיין דעה.

די רעדע פון פּרנס משה ראָזענבוים

האָט פּשוט געקלינגען ווי א ודוי. זיין רעדע איז געווען א מין התנצלות פאַר די פערזאַמעלטע, אַלס מיטגליד פון קהלה ראַט גיעט ער איבער, אַז כמעט שוין 6 מאָנאַטען איז קיין זיצונג אין ראַט נישט פאָרגעקומען און איהם איז גענצליך נישט בעוואוסט וואָס די פערוואַלטונג טהוט. ער פיהלט, זאָגט ער, שוין לאַנג דעם אונטערגאַנג פון די קהלה, ווייל עס הערשט דאָרט א תהו ובהו. מען פרעגט נישט קיינעם, מען רעכענט זיך נישט מיט קיינעם. אַלץ ווערט אָנגעטוהן אויף די הענד פון צוויי, דריי יחידים, וואָס פיהלען זיך בתקפה אין טוהן וואָס זיי איז געפעלען. וועגען די אַלע געלדער-אויסגאַבען, זאָגט ווייטער ה' ראָזענבוים, האָט ער קיין אהנונג נישט אויף וואָס זיי ווערען פערווענדעט.

ה' ראָזענבוים דריקט זיך גאַנץ אָפענהערציג אויס און פערטיידיגט זיך פאַר זיינע וועהלער, אַז ער איז מאַכטלאָז. מען רופט איהם נישט אויף קיין ראַט-זיצונג, און ער האָט אַזוי נאָך נישט די מעגליכקייט צו קומען צום וואָרט. אַלץ איז פערבונדען מיט פאָרמאַליטעטען און רעגולאַמינען, לויט וועלכע א ראַט-פּרנס האָט די מעגליכקייט אַרויסצוטרעטען מיט א וואָרט נאָר אויף א עפענטליכע ראַט-זיצונג און ביז דעמאָלט האָט ער קיין ברירה נישט און ער מוז שווייגען. פערבייסענדיג די ליפּען. הגם לויט די זעלבע רעגולאַמינען איז דער ראַט פערפליכטעט אָבצוהאַלטען זיצונגען יעדען חודש, זענען דאָך די ה"ה תקיפים פּריווילעגירט און מיט רעגולאַמין-פאָרשריפטען זענען נאָר געבונדען די האַנדוו.-פאָרשטעהער, וועלכע זענען, ליידער, אין א מינדערהייט. איבערגעהענדיג צום גמינע-בודזשעט פון 27 יאָהר, זאָגט ה' ראָזענבוים, אַז די בע'עולה'טע האַנדווערקער קאָנען זיך אויפהאַלטען מיט צאָהלען, ווייל דער בודזשעט איז נאָך נישטאָ אין גמינע און דער עטאַט וועט אפשר אויסקומען צובעצאָהלען ביי דער נייער געוועהלטער קהלה.

דער בעריכט
פון דאָזאָר חיים קאַרמאַן

איז כמעט דער זעלבער, וואָס ה' ראָזענבוים'ס. אויך ער בעקלאָגט זיך אויפ'ן זעלבען פאַקט, וואָס שוין מאָנאַטען-לאַנג, איז קיין זיצונג פון דער פערוואַלטונג נישט פאָרגעקומען. ה' קאַרמאַן, אַלס מיטגליד אין דער גמינע-פערוואַלטונג, ערקלערט, אַז אַלץ ווערט דאָרט ערלעדיגט נישט אָפיציעל. ער גיעט איבער, אַז דער רעמאָנט, וואָס איז לעצטענס דורכגעפיהרט געוואָרען אין גמינע, איז אויסגעפיהרט געוואָרען אָהן שום אָפיציעלע אָנפראַגע און אָהן שום פריהערדיגע בעטראַכטונג אויף א זיצונג פון דער פערוואַלטונג. ווען דער רעמאָנט איז שוין געווען פערטיג, האָט מען ערשט דעמאָלס גערופען א זיצונג

און, פאַרשטעלענדיג א חשבון פון רעמאַנט. האָט מען פערלאַנגט די פערוואַלטונג זאָל די סומע אקצעפטירען, וואָס די פערוואַלטונג האָט נישט געהאַלט טוהן, ווייל מ'האָט איהר פריהער נישט געפרעגט, צי מ'זאָל מאכען און וויפיעל געלד ס'זאָל דערויף אסיגנירט ווערען. די פערוואַלטונג האָט ערקלערט אז לאחר מעשה, נאָך דעם געשעהענעם פאקט, בעשטעטיגט זי נישט אזעלכע זאכען. די ה"ה תקיפים זענען אָבער וועניג נתפעל געוואָרען פון דער דאָזיגער ערקלערונג און זיי האָבען דעם רעמאָנט-חשבון אליין ערלעדיגט. די גאנצע גמינע-טהעטיגקייט שטעלט פעסט ה' קאַרמאַן ווערט אנגעפיהרט דורך קעניגסבערג, מיליער און הענעך ווינטרוב. דער ערשטער „מישט זיך נישט" נאָר פיהרט אַלץ אדורך מיט דער הילף פון טעלעפאָן-רעהרעל. מיט א שטארקע בעשולדיגונג געגען דער גמינע טרעט ארויס דער

האַנדווערקער-דאָזאָר העלפאַנט

וועלכער גיעט איבער א רייהע איליסטרירענדע פרט'ים, וואָס האראַקטעריזירען דעם בטול און די חוק-בעציהונגען צו די האַנדווערקער-פאַרשטעהער אין צו זייערע דעמאָקראַטישע פאָסטולאטען. דאָזאָר העלפאנט בעשטעטיגט קאטעגאריש אלע בעריכטס-ערקלערונגען פון זיינע חברים ראָזענבוים און קאַרמאַן און גיעט נאָך צו, אז די פאָדערונג פון די האנדווערקער-דאָזאָרעס צו גרינדען א יודישע פאָלקס-שולע פאַר די ברייטע פאָלקס-שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג איז אויף א ציניש אופן אויסגעלאכט געוואָרען. די ציוניסטישע פרנסים האָבען געשלאָסען יד אחת מיט די אגודה'שע און ביידע האָבען דורך א שותפות-בלאָק אָבגעוואָרפען דעם פאָרשלאג פון א יודישע פאָלקס-שולע. וואָס איז איינע פון די לעבענס-נויטהווענדיגסטע אינסטיטוציעס פאַר דער אלגעמיינער יודישער בעפעלקערונג.

ה' בערקאָוויטש קריטיקירט די האנדווערקער-פרנסים, וואָס זיי האָבען געדולדעט און געשוויגען ביז יעצט. פאר וואָס זיי האָבען נישט געפאָדערט א דין וחשבון פון דער גמינע, אויף וואָס ס'ווערען פערווענדעט די אויסגעהאָרעוועטע גראָשענס, וואָס די יודישע בעפעלקערונג טראגט אריין אין דער גמינע-קאסע, און פאר וואָס זיי האָבען נישט געפאָדערט, אז די גמינע זאָל זיך אויפלעזען, כדי ס'זאָל א סוף נעמען צו אזא אונדערהערטען תקיפות-רעזשים.

מיט שארפע רעדעס זענען אויך ארויסגעטרעטען די ה"ה מאַגנישעווסקי און ראָזענבערג. ה' מאַגנישעווסקי האָט נאָך זיין קריטיקירען די האנדווערקער-דאָזאָרעס פאר זייער פאסיוויטעט און שווייגען געגען די שרייענדע עוולות, וואָס די גמינע איז בעגאנגען, האָט ער פונדעסטוועגען אין סוף פון זיין רעדע געלויבט די האנדוו.-דאָזאָרעס פאר זייער מוט צו קומען שטעלען זיך פאר א עפענטליכען משפט, אָבגעבענדיג א בעריכט פון זייער ארבייט, א זאך, וואָס אנדערע קהלה פאָרשטעהער האָבען ניט קיין מוט דערצו.

אלע רעדנער האָבען אפעלירט און גערופען זיך צו ארגאניזירען און זיך צו שטארקען ביי די נאָהנטע קהלה-וואַהלען, אז אלע האַנדווערקער זאָלען גיהן פעראייניגט און איינהייטליך צו די וואהלען, כדי מיט געמיינזאמע כחות זיך צו ערווערבען א געהעריגע, צאָהלרייכע פערטרעטערשאפט אין דער נייער קהלה, וואו זיי זאָלען מעהר ניט זיין די מינדערהייט, נאר א בעדייטענדער, דעציד'רענדער כח, מיט וועלכען מ'זאָל זיך מוזען רעכנען. דער ענטפער אויף דער ביז-איצטיגער איגנארירונג'ס-טאקטיק מצד דער חבריה גמינע-תקיפים דארף זיין די לאזונג, אז אנשטאט 5 האנדווערקער-דאזארעס, זאָלען מינימום אריין אין דער צוקינפטיגער גמינע 10 האנדווערקער-פארשטעהער.

נאָך די בעריכטען און רעדעס זענען געלייענט געוואָרען א רייהע רעזאָלוציעס, וועלכע זענען איינשטימיג אָנגענומען געוואָרען דורך אלע פערזאמעלטע.

וואָס שייך די צעכען-פראגע איז אָנגענומען געוואָרען, אז די פערזאמלונג אנערקענט פאר אונבעדינגט נויטהווענדיג ווי אמגיכסטען צו צוטרעטען צו גרינדען די צעכען-פעראיינען, וואָס איז ממש א לעבענס-עגזיסטענץ פאר די האָנדווערקער.

ווייטער וואָס אָנבעטרעפט די בעריכטען פון די האנדווערקער-דאָזאָרעט קלינגט די רעזאָלוציע אויפ'ן פאָלגענדען אופן:

די רעזאָלוציע

„אויסהערענדיג א בעריכט פון אונזערע האנדווערקער-פאַרשטעהער אין גמינע. אז די גמינע איגנאָרירט די בלוטיגסטע פראגן פון די ברייטע שיכטען פון דער ראדאָמער יודישער בעפעלקערונג. נעמליך, דאָס אָבוואַרפען דעם פראָיעקט פון די פאָלק'ס-שולע און אנדערע וויכטיגע ענינים, ווי אויך דאָס גריגשעצען די פערפליכטענדע רעגולאָמין-פאָרשריפטען, לויט וועלכע די פרעזעסען פון ראט און פערוואַלטונג זענען מחויב צונויפצורופען לכל הפחות 2 מאָל אין חודש זיצונגען און היות דאָס געשעהט נישט שוין א ערך 6 מאָנאטען, נור אַלעס ווערט ערלעדיגט אויף נישט אָפיציעלען אופן און די פערשידענע געלדער, וואָס ווערען אויסגעגעבען, ווערען געמאכט אָהן שום וויסען און אָהן איינשטימיגען הסכם פון אונזערע האַנדווערקער-פרנסים און דאָזאָרעס, צוליב דעם אַלעם פאָדערט דעריבער אויף די אלגעמיינע פערזאַמלונג צוזאמען מיט די האַנדווערקער פרנסים דורך דער היגער פרעסע, אז די גמינע זאָל זיך ווי אמשנעלסטען אויפלעזען, נישט וואַרטענדיג אויף דער פעראָרדנונג פון נייע קהלה-וואהלען".

א בעריכט פון שטאָדט-ראט האָט אָנגעגעבען דער האנדווערקער-ראטמאַן, ה' קאַטליאַר. דער בעריכט, וועלכער איז געווען געשטיצט אויף ציפערען און פאקטען איז איינשטימיג מיט אויסגעהערט געוואָרען פון אַלע פערזאמעלטע. אויספירליכער וועגען ה' קאַטליאר'ס בעריכט אין קומענדיגען נומער.

דאָס בעריהמטע רעווי-טעאַטער „סקאלא" אין ראַדאָם.

מאָרגען שבת, זונטאג און מאנטאג ווערט געגעבען אין טעאַטער „ראָזמאָי-טאָשטשי" 4 פארשטעלונגען פון בעריהמטען קליינקונסט-טעאַטער „סקאלא" פון ווארשא.

דער היגער יודישער עולם וועט באמת האָבען א נחת רוח בעזוכענדיג דאָס ערשטקלאסיגע יודישע רעווי-טעאַטער, וואָס צייכענט זיך זיכערן אויס אויף אַלע געביעטען פון סצענישער קונסט.

די שעהנע דעקאָראציעס, רייכע אויסשטאטונג, די געלונגען-אויסגעקליבענע נימערען, מוזיק, געזאנג און טענץ בעציבערען ממש דעם עולם און פערשאפען איהם א גייסטיג פערגעניגען.

„סקאלאַ" שפילט דאָ די דריי שלאַגערס ווי: „וואו נעמט מען א חתן", „נאָך הבדלה" און „אוי גאָלד דירה-געלד" דאָס דאָזיגע רעפערטואר האָט זיך חדשים-לאנג געהאלטען אויף דער סצענע פון ווארשאווער סקאלא-טעאטער און נעשפילט געוואָרען ביי פול-געפאַקטע זאהלען.

דער היגער יודישער עולם וועט געוויס נישט דורכלאָזען די זעלטענע געלעגענהייט און וועט בלי ספק מאַסענווייז בעזוכען אלע 4 גאַסטראָל-פאָרשטעלונגען פון דעם קינסלערישען רעווי-טעאַטער „סקאלא" וועמענס אַנסאמבל עס בעשטעהט פון די גלענצענדסטע און טאלאַנטפולסטע יודישע ארטיסטען, צווישען וועלכע ס'געהט אויך אריין אונזער ראדאָמער ליבלינג פעלד.

ס פ א ר ט.

דער מעטש, וועלכער איז פאָרגעקומען פערגאַנגענעם שבת צווישען די יודישע ספאָרט-קלובען בר-כוכבא—מכבי, האָט צונויפגעזאמעלט א גרויסען עולם אויפ'ן ספאָרט-פלאַץ פון אלטען מאַרטען. דאָס מאָהל האָט ב"כ ארויסגעשטעלט א געמישטע מאנשאפט, וואָס איז בעשטאנען טיילווייז פון 3-ער, 2-ער און איינעם פון די ערשטע סעקציע. ביז דער פויזע פיהרט ב"כ 1:0. אויף דער צווייטער העלפט נעמט מכבי איבער די איניציאטיוו און מאכט 3 גאָלען. דער מעטש האָט זיך אלזאָ פערענדיגט מיט א רעזולטאט 3 געגען 1 לטובת מכבי.

דער היגער יודישער ספאָרט-קלוב בר-כוכבא האָט דעם פערגאנגענעם זונטאג נעשפילט דעם ערשטען מייסטערשאַפטס-מעטש וועגען קל. „א" אין לובלין מיט'ן דאָרטיגען מייסטער „אוניצ". דער מעטש איז געווען זעהר אינטערעסאנט און האָט, צוליב דעם, וואָס אין גאנצען לובלינער אקרענג געפינט זיך נאָר איין יודישער ספאָרט-קלוב ב"כ אין קל. „א"—צוגעצויגען א גרויסען יודישען און נישט-יודישען עולם.

עס איז באמת געווען צו בעווינדערען דאָס שפילען פון די ראדאָמער געסט. זיי האָבען מיט זייער גלענצענדע טעכניק ממש בעוויזען קאָנצערט-שפיעל. דער לובלינער מייסטער, וועלכער איז א פיזיש-שטארקע דרוזשינע האָט זיך כמעט קיין עצה נישט געקענט געבען מיט די שטארקע אטאקעס פון ב"כ. ביז דער ערשטער העלפט פיהרט ב"כ 3 געגען 2.

נאָך דער פויזע איז דער קאמפף כמעט א גלייכער, נאָר צוליב דעם, וואָס דער טויערמאַן פון ב"כ האָט זיך אויסגעלענגט די האנד האָט ער אריינגעלאָזט אין טויער אריין 4 גאָלען, וועלכע ער האָט כמעט אלע געקענט האלטען. עטליכע מינוט פאר'ן סוף דיקטירט דער לובלינער שיעד'ס-ריכטער א 11-מעטערדיגען שטראף-שאס פאר ב"כ. דער מעטש, וועלכער האָט בעוויזען, אז ב"כ האט זיך גיעט צו פערשעמען מיט אנדערע „א"-קל. ספארט-קלובען האָט זיך פערענדיגט מיט א רעזולטאט 6 געגען 4 לטובת די לובלינער.

די ראדאמער ב"כ האָט אין די לובלינער ספאָרט-קרייזען איבערגעלאָזט דעם בעסטען, סימפאטישען איינדרוק.

היינטיגע מעטשען.

דעם קומענדיגען שבת 5 נ. מ. שפילט ב"כ II אויפ'ן ספאָרט פלאַץ פון ר. ק. ס. א מייסטערשאַפטס מעטש וועגען קל. „ב" מיט טשאַרגי II.

זונטאג קומען פאָר אויפ'ן קאַמפס-פלאַץ פון 72-טען פ. פ. 2 מייסטערשאַפטס-מעטשען: 3 אז. ב"כ III מיט „בראָן" וועגען קל. „צ", און 5 אז. ב"כ I מיט א.ז.ס. פון ליבלין וועגען קל. „א", דער לעצטער מעטש איז דער אינטערעסאנטסטער פון היינטיגען סעזאָן און ס'איז כדאי איהם צו זעהן. ש — ם.

קעלצער אבטיילונג.

אקטועלעס.

ס'איז פערהאן א געזעץ אין דער נאטור, אז יעדער איבערגעשריטענער כח רופט ארויס א געגען-כח, אדער, ווי מען רופט עס אן ביי די געלעהרטע — יעדע אקציע רופט ארויס א רעאקציע.

לויט דעם דאָזיגען געזעץ קומט אַלזאָ אויס, אז יעדע סכנה וואס בעדראָהט דעם מענשען מוז ביי איהם ארויסרופען א פערטיידיגונגס-אקציע.

מיר אידען האָבען זיך שטענדיג אין אזאַ פאל נוהג געווען צו רעאגירען אויף אנ'אייגענארטיגען אופן. יעדעס געפאַהר וואס האָט געלויערט אויף די יודישע עקזיסטענץ האָט ביי אידען ארויסגערופען אנ'אינווייניגסטע פעראיינגונג.

דאָס איז אָבער געווען אַ מאָהל, אין די גוטע יאָהרען, ווען דער יודישער חוש איז געווען א געזונדטער און איהם האָט פערפליכטעט דאָס נאטור געזעץ, וואס בעציהט זיך צו יעדער געזונדטען און נאָרמאַלען וועזען. היינט ליידער איז דער יודישער חוש גאנץ ווייניג פיהלבאר, דער היינטיגער יוד רעאגירט שוין גאָר נישט אויף קיין סכנה, מעג זיין אפילו דאָמאָלס ווען זיין גאנצע עגזיסטענץ שטעהט „אין קאָהן"...

— — — — — — — —

אנטקייגען וואָס וויל איך רעדען? אַנטקייגען דעם יודישען „סוחרים-פעראיין" אין קיעלץ.

פון אַלע זייטען איז דער יודישער סוחר בעדראָהט — דאָס הייסט יעדער איינער. די „גראַבשטשיזנא" איז געוואָרען א סיסטעם, וואָס וועט נאָך לאנג אָבהאַלטען. דער פויער וויל בשום אופן נישט מיטהעלפען דעם יודען טראָגען דעם מלוכה-לאַסט, און וואָס וועט זיין דער סוף?

ביי לייטען איז מען זיך נוהג אין אזאַ פאַל צוזאמענצונעמען די כוחות, כדי זיך צו פערטיידיגען. וואָס טוהן אָבער מיר יודען?

די טויבע ווענד פון קעלצער יודישען סוחרים-פעראיין זענען עדות פון טויזענדער וואסערדיגע „רעדעס" און „אפילען" צום „סוחרישען געוויסען" און פונדעסטוועגען — טהוט דער לאָקאַל אויף שיענקיעוויטשאַ-גאַס № 19 פוסטעווען..

דאָ וועט נישט העלפען קיין שום מוסר, דערפאַר, ווייל דער יודישער דערהאַלטינגס אינסטינקט, דער שטאַרקסטער און פיהלהאפטער חוש אין מענש, איז פערשטעמפט און פערטויבט געוואָרען און אַלע רעדעס טרעפען אָן א הארטע וואַנד...

אמאָליגע צייטען זענען זיך יודען צוזאַמענגעקומען אין בית המדרש „צווישען מנחה און מעריב" און דאָס האָט דערנעהנטערט און פערבונדען איין יוד מי'ט אַנדערען און מ'האָט דערפיהלט דעם געמיינזאמען אינטערעס.

אָט מיין איך, אז מ'וואָלט בעדאַרפט אויפלעבען דאָס דאָזיגע פערצייטישע מיטעל אין אַ מאָדערנע אויפלאַגע; מ'וואָלט בעדאַרפט אין לאָקאַל פון סוחרים-פעראיין שאפען א צענטער פאַר א טאָג טעגליכע צוזאמענקונפטען זיך פון יודישע סוחרים אויף געמיטליכע שמועסען. דאס וואָלט דערנעהנטערט איין סוחר צום צווייטען. ס'וואָלט אויפגעלעבט דער פערשטעמפטער חוש און דער געמיינזאמער אינטערעס וואָלט שוין געקומען ממילא.

קיין גרויסע שוועריגקייטען דערצו זענען נישט פערהאן; ביידע צדרים, אי דער פיסטער לאָקאַל, אי די יודישע סוחרים, וועלען דערצו מסכים זיין. ס'פעהלט נור בלויז די איניציאַטיוו.

און די דאָזיגע איניציאַטיוו דאַרף נעמען אין האנד אריין די חשוב'ע פערוואלטונג פון יודישען סוחרים-פעראיין אין קיעלץ.

Argus.

פון די לעצטע זיצונגען אין קעלצער שטאדט-ראַט.

(ה. ג.) דעם 2 ד. ח. איז פאָרגעקומען אין שטאָדט-ראט א זיצונג אונטער'ן פאָרזיץ פון פרעזעס ה. מאַסאַלסקי.

די זיצונג איז געעפענט געוואָרען גאַנץ שפעט, צוליב דעם וואָס מ'האָט געמוזט לאנג ווארטען אויף א קוואָרום, און דעריבער איז שוין אונמעגליך געווען צו בעהאנדלען אלע פונקטען פון טאָג-אָרדנונג.

• אממעהרסטען צייט האָט פערנומען די פעטיציע פון הויז-סטרוזשעס-פעראיין, וועלכער ווענדעט זיך צום שטאָדט-ראט מיט א בקשה זיך צו פעראינטערעסירען מיט די ליידען פון זייערע פייניגדיגע דירות. אלע רעדנער האָבען איינשטימיג אונטערגעשטראָכען, אַז די דירות פון די הויז-סטרוזשעס אין קעלץ זענען אין דער גרעסטער טהייל לגמרי נישט פּאַסיג אויף וואוינונגען פאר מענשען. ליידער אָבער בעשטעהט די זאַך אזוי, אז די הויז-סטרוזשעס וואָלטען זיך אין דער הינזיכט פיל לייכטער געקענט ארויסהעלפען דורך זייער אייגענעם פעראיין אַלס דורך די פערמיטלונג פון שטאָדט-ראט. ענדליך איז אָנגענומען געוואָרען דער פאָרשלאָג פון ראטמאן ווישליצקי, אז אויף די קומענדיגע זיצונג זאָל דער מאגיסטראט פאָרלייגען א פראָיעקט ווי אזוי ארויסצוהעלפען די הויז-סטרוזשעס פון די דירות-נויט.

ס'איז אויך ענדליך אָנגענומען געוואָרען מיט קליינע אייסבעסערונגען, דער פראָיעקט פון נויטיגע הלוואות, וואָס געפינט זיך שוין צוויי וואָכען אויף דעם טאָג אָרדנונג, דהיינו: 200 טויזענד זל. אויפצובויען א סטאַדיאָן, 95 טויזענט זל. אויפצובויען א הויז פאר פיזישע ארבייטער און 50 טויזענד זל. אויף לויפענדע הוצאות.

די צווייטע זיצונג פון שטאָדט-ראט איז פאָרגעקומען דעם 5 ד. ח.

ס'איז אָבגעלייגט געוואָרען אויף צעהן טאָג שפעטער די צווייטע לעזונג פון געזעץ-פראָיעקט וועגען וואסער-לייטונג און קאנאליזאציע אין די הייזער, מיט'ן מאָטיוו, אז די ראטמענער האָבען זיך נאָך נישט ווי געהעריג בעקענט מיט'ן פראָיעקט און האָבען אזעלכעס נאָך נישט ארוכדיסקוטירט אין די קלובען.

גאנץ גרינג, אָהן דיסקוסיע, איז פאָרגעקומען די צווייטע אָבשטימונג איבער די הלוואה פון 95 טויזענד זל. אויפצובויען א הויז פאר די נידריגערע ארבייטער פון מאגיסטראט, פון 200 טויזענד זל. אויפצובויען א סטאַדיאָן און פון 50 טויזענד זל. אויף לויפענדע הוצאות.

א הייסע, און מאָמענטענווייז א זעהר ביטערע דיסקוסיע. האָט ארויסגערופען דער בעריכט פון די עלעקטריזאציע-קאָמיסיע, אין דער פראגע פון דעם צו הויכען פרייז וואָס די עלעקטראָווניע נעמט פאר די בעלייכטונג און פריוואַטע הייזער. די קאָמיסיע האָט פאָרגעלייגט א פאָרשלאג פון די מעהרהייט און פון די מינדערהייט:

דער פאָרשלאָג פון די מעהרהייט קאָנסטאטירט, אַז ס'איז נישטאָ קיין שום יורידיש מיטעל, מיט וועלכען מ'זאָל קענען צווינגען די עלעקטראָווניע צו א פרייז-ערנידערונג, ווייל דער קאָנטראקט, וואָס דער פאָריגער שטאָדט-ראט האָט געמאכט מי'ט דער עלעקטראָווניע גיט איהר דאָס רעכט צו נאָמען דעם הויכען פרייז פאר'ן עלעקטרישען שטראָם ווי אויך דעם אונערהערטען הויכען לוין פאר די זייגערס.

דער מינדערהייטס-פאָרשלאָג זאָגט אָבער, אז מ'דאַרף דורכאויס ארויסטרעטען געריכטליך וועגען אויפלעזען דעם קאָנטראקט מיט עלעקטראָווניע.

ביי דער אָבשטימונג האָט דער שטאָדט-ראט גענומען צו קענטניס דעם בעריכט פון די עלעקטריזאציע-קאָמיסיע און דעם מינדערהייטס-פאָרשלאַג האָט מען איבערגעגעבען דער קאָמיסיע צום איינזעהן, אויב ס'איז פערהאן א יורידישער גרונד ארויסצוטרעטען געריכטליך.

ס'איז אויך גענומען געוואָרען צו קענטניס דער בעריכט פון מאגיסטראט בנוגע דעם א מאָהליגען פאָרשלאָג פון ראטמאן ד"ר פעלץ, אז דער היגער פאָסט-אַמט זאָל צושטעלען די בריעף פאר די בעפעלקערונג צוויי מאָהל טעגליך. לויט דעם בעריכט פון מאגיסטראט איז צו ערוואַרטען, אז די פאָסט-דירעקציע וועט דעם וואונש נאָכקומען.

די הערצל-אקאדעמיע.

שבת, י"ט תמוז איז אין דער שטאָדטישער שוהל פאָרגעקומען א הערצל-הזכרה.

זונטאג, כ' תמוז, איז אין מזרחי-זאַל פאָרגעקומען א הערצל-אַקאדעמיע. די אַקאדעמיע איז געעפענט געוואָרען דורכ'ן ה' ה. מ. מאַשקאָוויץ, וועלכער האָט געווידמעט עטליכע ווערטער וועגען לעבען און שאפען פון ד"ר הערצל ז"ל.

נאָך דעם „יזכור" און אַנדערע נאַציאָנאַלע לידער, וואָס זענען דורך דעם שומרים-כאָר געזונגען און בעגלייט געוואָרען מיט זייער אייגענעם מוזיק, האָבען געהאַלטען גלענצענדע רעדעס מענינא דיומא די ה"ה: ציטרין, ח. ויעלאַני און דער מזרחי-לעהרער, ה' וואַסילסקי.

נאָך די רעדעס האָט דער כאָר צוזאמען מיט אלע פערזאמעלטע געזונגען „התקוה" און „התוקנה" און ה' מאַשקאָוויץ האָט געשלאָסען די אקאדעמיע.

Towarzystwo Akcyjne Ubezpieczeń

„POLONIA“

W WARSZAWIE.

Główna Agentura Radom, ul. Żeromskiego (Lubelska) 30

Telefon Nr. 49.

ביעמט אן פערזיכערונגען: פון פייער - אויפרייס. פון מארעריע קעסלען. טראנספארטען אויף די ימים, טייכען און אויף באהן-ליניעס. שוי פענסטער פון צושפאלטען און צוקלאפען, פון גנבות מיט איינברוכען און רויבערייען פון פריוואטע פעראנטווארטליכקייט.

לעבענס פערזיכערונגען און נדנים אויף די בעסטע בעדינגונגען.

Zakłady Handlowo-Przemysłowe

„STEMAR”

MARJAN SZMORLIŃSKI

Fabryka Tektury Smołowcowej, Smarów i Przetworów chemicznych

Radom, Plac 3 Maja 1 tel. 45 – Fabryka i Składy Gisorska 30

POLECAMY:

Papę dachową, smołę, lepnik, asfalt, gudron, karbolineum, smary do lin i trybów, smary wozowe, smar „TOVOTE'A“, olej emulsyjny, olej pylochłonny i t. p.

WYKONUJEMY

roboty dekarskie, asfaltowe i izolacyjne.

דאס בעסטע שפייז פעטס
צום
בראטען, פרעגלען און באקען
איז „פאטאקאל“
די בעסטע
פלאנצען-פוטער
„פאטאקאנא“
דאס בעסטע
שפייז-אייל
„פאטאק“
אלץ אונטער דער שטרענגער השגחה
פון דעם בענדינער ראבינאט

פפלעגט דיא הויט

מיט דיא וועלט בעריהמטע פון צעהנדלינער יאהרען

זייף און קרעם

„HERBA“

פודער אבער ביעסער

ועלכע מאכען נלאט דיא הויט און גיבען א שענע קאליר פון פנים

און בעזייטיגען: זומערשפראצען. דיא רויטקייט און הארטקייט פון הויט

KINO ODEON w RADOMIU

Od 12 lipca r. b.

Perła humoru i dowcipu pod tyt.

Piąty jeździec Apokalipsy

BIURO PRÓŚB

TŁOMACZEŃ i PRZEPISYWAŃ

p. f. „PROLITEX“

WAŁOWA 5

OFICYNA I-e PIĘTRO

:-: USKUTECZNIA :-:

Podania, skargi, opozycje, apelacje w sprawach cywilnych, karnych oraz rekursy do wszystkich urzędów państwowych i administracyjnych. Korespondencja handlowa.

Kino CZARY w Radomiu

Dziś i dni następnych

WYROK bez SĄDU

Potężny dramat w 12 aktach.

w rolach głównych:

Lee Parry
i Harry Liedtke

אג ויסע זייף-פאבריק

זיכט א פערטרעטער אויף די שטאדט און אומגעגענד

ראדאם

אין אכט וועלען גענומען ווערען סאלידע פירמעס עווענטועל רייכע סוחרים, וועלכע וועלען קענען צו-שטעלען באנק-גווארענציעס אדער היפאטעקען און נעמען אויף זיך א טהיילווייזע פעראנטווארטליכקייט (דעלקרעדערע). דאס ארט פון פערטרעטונג ראדאם

אפערטען אונטער „W. K. 347” Do Tow. Rekl. Międzyn Jen. Rep. Rudolf Mosse Katowice ul. Mickiewicza 4.

דאנק זאגונג.

דער קאמיטעט פון דער ישיבה תורת חיים אין ראדאם דאנקט דער פאמיליע דאווידזאהן — דא — פאר זייער איבערגעבען צום רשות פון דער ישיבה דאס ש״ס וואס זייער פאטער המנוח ר׳ מנחם מענדיל דאווידזאהן ז״ל האט מנדב געווען בחייו פאר דער ישיבה.

דער קאמיטעט.

א געזיכערט לעבען

Kursy samochodowe

H. PRYLIŃSKIEGO

Warszawa, Aleje Jerozolimskie 27

לערן אויטאס מיט דאפלטער פירונג וועלט-פאטענט.

פערלייכטערט אין איילט צו די לערע.

גיכער און גרונטיגער אויסלערנען.

אפיטקע און דירה פאר פרעמדע

פראקטישע אין דזשענטלמען פארטרעט.

Felczer H. GRINSZTAJN Zgodna 1, tel. 303, ma świeżą ospę

Redaktor i Wydawca Ch. M. HERC

Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 2?